

**Észak-Amerikában élő magyarok
hagyományőrzése a néptánc tükrében**

USA678

Tartalomjegyzék

1	Bevezetés	1
1.1	A kutatás témája	1
1.2	A témaválasztás indoklása	1
1.3	A kutatás módszere	2
2	Néptáncmozgalom Magyarországon és Észak-Amerikában	3
2.1	Gyöngyösbokréta-mozgalom	3
2.2	A magyar néptáncmozgalom hullámai	4
2.3	A magyar táncházmozgalom	4
2.3.1	Minden Magyarok Tánca	6
2.4	Az amerikai recreational nemzetközi néptáncmozgalom	7
2.4.1	A recreational folkdance tanárai	9
2.5	Az észak-amerikai táncház	10
3	Táncalkalmak Észak-Amerikában	12
3.1	Pontozó Néptáncfesztivál	12
3.2	Néptánc táborok	14
4	A Hungária Néptáncgyűttes a Magyar házaspár művészeti vezetése idején	18
5	Életfa Népi Zenekar	22
5.1	A Magyar testvérek zenei neveltetése	22
5.2	A zenekar hivatása	23
5.3	A magyar népzene, mint a megismerés eszköze	24
6	Vallomások	26
7	Összefoglalás	31
8	Szakirodalom	33
8.1	Könyv, könyv részei, tanulmány könyvben:	33
8.2	Személyes visszaemlékezések, interjúk:	33
8.3	Internet:	34
9	Mellékletek	36
9.1	Id. Magyar Kálmán önéletrajza	36
9.2	Dr. Somogyi B. Balázs angol nyelvű bemutatkozó levele	38
9.3	Képjegyzék	39

1 Bevezetés

1.1 A kutatás témája

A 18. század végén Észak-Amerika európai szemmel kis népességű nemzetnek számít. Az első amerikai népszámlálás 1779-ben a hatalmas földrész népességét mindössze 4 millióban jelzi. A 19. század húszas éveiben kezdődik a tömeges bevándorlás Európából, ennek hozadéka lesz a népesség növekedése, a gazdaság fejlődése és a páratlan ütemű iparosítás.

A „modern népvándorlás” kora óta vitatott téma az „amerikaivá válás folyamata”. Két ellentétes nézet ütközik össze a 20. század első felében. Egyes szociológusok és történészek az asszimilációra, a „melting pot”-ra¹ helyezik a hangsúlyt, mely szerint Amerika az európaiak olvasztótégelye. Mások nem látnak ellentmondást a nemzeti egység és az etnikai csoportok fennmaradása között, a bevándorlókat a „kultúra hordozóiként” értékelik.²

A kulturális pluralizmus élni akarásában és fennmaradásában nagy szerepet kapnak a népszokások. Magyarországon úgy, mint Amerikában érvényük az élet olyan területein marad meg, amelyek a közösség számára jelentőséggel bírnak. Ez egyfajta belső törvény, mely segít eligazodni a világban.³

1.2 A témaválasztás indoklása

A new brunswick-i magyar közösség kulturális életének bemutatása – amellet, hogy példaértékű és szívemnek kedves téma, egyben a – küldetésem is. 2008 októberétől 2011 augusztusáig éltem Észak-Amerikában. Fél évig a torontói Kodály Néptáncegyüttes női néptánc karvezetője voltam, majd New Jersey államban találtam „otthonra”. Hazautazásomig táncoltam a new brunswick-i Csüördögölő Néptáncegyüttesben, tanítottam a Hungarian American Athletic Club gyermekcsoportjában, vezettem a Csipke gyermek néptáncot Michigan államban. Több észak-amerikai magyar csoportot ismertem meg a táncházaknak, fesztiváloknak és főként a néptánc táboroknak köszönhetően.

---

¹ Jelentése: olvasztótégely.

² Puskás Julianna, 1982.

³ Dömötör Tekla, 1972.

Az asszimiláció folyamata egyes észak-amerikai magyar közösségekben még nem jelenik meg látványosan, de jelen van. Kutatásomban azt vizsgálom, hogy a magyar néptánc hagyományának őrzése, közvetítése, milyen mértékben lassítja a beolvadás folyamatát. A kulturális ágazatok közül a magyar néptánc és népzene amerikai megjelenését és továbbadását állítom a középpontba, végül kiemelek néhány olyan vallomást, amely alátámasztja, hogy az ott élők igenis a „kultúra hordozói”.

1.3 A kutatás módszere

Az észak-amerikai bevándorlókat főként szociológiai szempontból vizsgálja a szakirodalom. Választott kutatási területemhez kapcsolódva készültek korábban rövidebb feljegyzések, de ezek csokorba gyűjtésére, nagyobb összefoglalására nem vállalkozott senki. Ennek okán legfőbb kutatási módszerem a személyes kikérdezés, mely néhány interjúalany esetében a fizikai távolság miatt skype-on valósult meg. Olyan hiteles személyekre támaszkodtam, mint Dreisziger Kálmán, Magyar Kálmán és Magyar Judit, akik a magyar néptánc- és népzzenemozgalom elindítói voltak Észak-Amerikában. Munkásságuknak köszönhetően vált ismertté új hazájukban is a magyar népi kultúra szépsége és gazdagsága. Magyar Kálmán az Észak-Amerikában végzett kulturális tevékenységéért több állami kitüntetés⁴ kapott. A témával kapcsolatos szakirodalom hiánya miatt több esetben kizárólag az ő visszaemlékezésekre, a tőlük kapott kéziratokra, tanulmányokra, folyóiratokra, prezentációs dokumentumokra, személyes levelezésekre támaszkodom.

A megkérdezettek között szerepel még a Csüördögölő Néptáncegyüttes volt művészeti vezetője, Hajdu-Németh László, a tánckar jelenlegi művészeti vezetője, Bott-Varga Denisa, az Életfa Népi Zenekar alapítója és vezető primása, Hajdu-Némethné Magyar Ildikó és az együttes táncosai, akik rengeteget dolgoznak azért, hogy az őket követő amerikai-magyar generáció büszkén vállalja magyar identitását, kulturális örökségét.

---

⁴ Ld. Mellékletek 9.1 Id. Magyar Kálmán önéletrajza

2 Néptáncmozgalom Magyarországon és Észak-Amerikában

2.1 Gyöngyösbokréta-mozgalom

„1931-ben történt, hogy az első magyar király, Szent István ünnepi hetében Budapest székesfőváros először látta vendégül a Gyöngyösbokrétát: a népi csoportok eredeti népviseletben jelenve meg Budapesten, eldalolták ősi dalaikat, eltáncolták ősi táncaikat, bemutatták ősi szokásaikat és az egyszerű, de egymásra zuhogtatott népi megnyilvánulásokról kiderült, hogy a legnagyobb élvezetet jelentik.”⁵

A Gyöngyösbokréta-mozgalmat Somogyvári Gyula országgyűlési képviselő ötletére szervezi meg Paulini Béla újságíró, a mozgalom célja eredeti népi játékok és táncok valamint dalok bemutatása volt, mint a hazaszeretet ápolásának egyik eszköze. A Gyöngyösbokréta-mozgalomba tartozó közel száz község parasztcsoportjai tizenöt éven át találkoztak a fővárosban. Egyes falvak táncagyományairól semmit, vagy keveset tudnánk, ha a mozgalom révén nem kerülnek be a nemzeti köztudatba, és nem kapnak kellő

1. Kodály Zoltán a bocsárlapujtői csoporttal

elismerést. A magyar néphagyomány ápolása ezekben a községekben még hosszú ideig él, és meghatározó része a két világháború közötti magyar kulturális életnek.⁶ 1935-ben a mozgalom aktivistáiból alakul meg a Bokréta Szövetség, amely később társadalmi egyesületté alakul, ők válnak szervezőivé, irányítóivá ennek a kezdeményezésnek, mely mögé a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium szakemberei is oda állnak. A bokrétások szereplései során 80 fajta tánc 200 változatát, és 40 játékot, jelenetet rögzítettek az utókor számára. A bokréta-mozgalom alapozza meg a mai néptánc tudományi tanulmányokat. Paulini újságírói tevékenysége nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a mozgalom eseményei a magyar és a nemzetközi köztudatba bekerüljenek.

⁵ Paulini Béla, In: Folkszemle. 2011.05. [online]

⁶ Martin György, In: Folkszemle. 2009.06. [online]

2.2 A magyar néptáncmozgalom hullámai

Magyarországon három hullámban, az 1930-as, 1950-es és 1970-es években figyelhető meg a népművészet iránti érdeklődés felerősödése, mely koronként változó intenzitással jelent meg. Míg a kelet-európai országokban folyamatosan fejlődnek a fesztiválok, az oktatók, a népművészeti csoportok, addig hazánkban a megszakítások a folyamatos újrakezdést eredményezik.

A harmincas években Kodály Zoltán és Bartók Béla munkássága, valamint a Gyöngyösbokréta-mozgalom segíti az elindulást, majd 1958-tól szinte megáll a fejlődés, és csak az 1960-as évek közepétől indul újra. Az intézményesülés hiánya miatt „itt tényleg a spontán társadalmi érdeklődésből alakult ki valami, ami a hivatalos művelődéspolitikai hiányosságait alulról igyekezett korrigálni.”⁷

A hetvenes évekre mintegy tízezer improvizatív magyar néptáncváltozat kerül rögzítésre. A tánczenei gyűjtés is tartalmazza már minden fontosabb típus, stílus, dialektus anyagát. „Ez gyakorlatilag kimeríthetetlen forrásanyag az alkotók számára, s az önkifejezés szinte korlátlan lehetőségét biztosítja.”⁸

A táncházmozgalom előfutáraként jelenik meg a *Duna menti Folklór-fesztivál*, mely újabb érdeklődési hullámot indít el, de még csak a falvakban. Az igazi áttörést az 1969-ben induló *Röpülj Páva Népdalverseny* hozza meg, melyet a Magyar Televízió közvetít. A városi fiatalok figyelmét is felkeltve indul meg a népművészet jó értelemben vett „öncélú”, intenzív fogyasztása. A teljes megismerés igénye hosszú idő óta először jelent meg, és ez mást is eredményezett, mint a korábbi alkotók színpadorientált felfogása.⁹

2.3 A magyar táncházmozgalom

„Széki multságok”¹⁰ névvel 1972. május 6-án megnyitott az első *Táncház* Budapesten Sebő Ferenc, Halmos Béla, Novák Ferenc és Martin György¹¹ részvételével.

---

⁷ Martin György, In: Folkszemle. 2009.06. [online]

⁸ Uo.

⁹ Uo.

¹⁰ Szék az erdélyi Kolozs megyében található. Az 1970-es években került az érdeklődés középpontjába, mint a kibontakozó táncházmozgalom egyik kincseshányója.

¹¹ Sebő Ferenc zeneszerző, énekes, a Sebő Együttes alapítója, részt vett a népzene kutatás tudományos munkájában; Halmos Béla a hangszeres népzene lejegyzésével foglalkozott, emellett a Sebő Együttes tagja; Novák Ferenc koreográfus, rendező, etnográfus; Martin György néptánckutató, zenefolklorista.

Ezzel egy korábban nem létező városi műfaj született meg Magyarországon, mely rövid idő alatt lelkes követőkre talált a határon túli országok magyarlakta településein is.

„Novák Ferenc a széki táncéletről írta a szakdolgozatát az egyetemen, vagy tán utána, s Martin Györggyel együtt ott jártak Széken. Tanítványait is vitte, akiknek leesett az álluk, hogy mi folyt ott, milyen zene, tánc, élet.[...] A látvány nyomán fölmerült, miért ne szórakozhatnánk, miért ne érezhetnénk jól magunkat, így végül a tanítványok találták ki a táncházat, mikor Széken jártak. Onnan vették a modellt, hogy szervezzenek egy klubot Pesten, ahol nincs verseny vagy koreográfia, csak szórakoznak.”¹² Az első *Táncházat* még zártkörűre szervezték, ahol csak a tagok, a táncosok és a koreográfusok vehettek részt. Háromszori megrendezés után döntöttek úgy a szervezők, hogy nyilvánossá teszik a programot. Már ebben az időben megfogalmazódott, hogy táncházat élő népzenere, tánctanítással lehet és kell vállalni.

2. Tánctanítás székiekkel a Kassák Klubban

Csorba István „Kádár” és felesége

„Újdonságnak számított, a klubélet nem volt divat, ifjúsági rebellis jelleg lappangott benne, generációs kitörés volt a normálisabb lét felé.”¹³

A táncházakban élő, eredeti formában kezdik el tanítani a táncokat. Célként fogalmazódik meg, hogy a néptánc a gyermekek életének részévé váljon, így a népi táncélet mellett megszületik a táncházmozgalom, mely egy új szórakozási formát nyújt a fiataloknak. A táncház elengedhetetlen feltétele az autentikus népzenehez hasonló zenei megszólalás. Az élvonalbeli műhelyek vezető koreográfusai mellett szerveződnek zenekarok, elkezdődik a

¹² Lengyel Ferenc Halmos Bélával készített interjúja, 2012. A táncházmozgalom évfordulójára. In: Erdélyi Magyarok Ausztriai Egyesületének honlapja. [online]

¹³ Uo.

táncosok és a zenészek között egy kölcsönös, egymást segítő gyűjtő és alkotó munka, melynek szakmai támogatója Martin György volt. Kiváló zenekarok jelennek meg - a Sebő Együttes, a Muzsikás, a Téka -, és kiemelkedő zenész egyéniségek tűnnek fel - Sebő Ferenc, Halmos Béla, Éri Péter, ifj. Csoóri Sándor - a táncházmozgalomban.

A néptáncmozgalom nemzetközivé nőtt, táncházat mindenütt tartanak a világon az ott élő magyarok. 2011 novemberében az UNESCO felvette a magyar táncház-módszert a védett hagyományörző módszerek listájára.

- Mi a módszer lényege? – Az örökségelemeket a helyi közösségek élő gyakorlatából meríti, és átemeli a mai kulturális közegbe. Alkalmas a hagyományos kultúra alapos megismertetésére, sokszínűségének fenntartására. Közösségeket teremt és tart fent, szórakozási, művelődési lehetőséget nyújt, mindenki számára elérhető. A résztvevői az örökség hordozói, továbbadói, újrateremtői.¹⁴

3. Táncház Halmos Bélával és Sebő Ferencsel

2.3.1 Minden Magyarok Tánca

„A Minden Magyarok Táncának ötlete azokban az időkben alakult ki, amikor nálatok¹⁵ is voltunk. Montrealban, Seattle-ben, New Brunswick-on, Münchenben, Bécsben, Erdélyben és a Felvidéken egyaránt része a magyarok életének a nemzeti kultúra. Gondoltam, hogy ez a nagy erőfeszítés és rengeteg áldozat megérdemel annyit, hogy évente egyszer megkapja a kellő tiszteletadást az anyaország szakembereitől. Ez volt a szándék, remélem, hogy meg is tudunk maradni ebben a mederben.”¹⁶

2011 óta az Országos Táncháztalálkozó szervezője, a Táncház Egyesület az anyaországtól távol élő magyar néptáncosok és népzeneészek hagyományörző munkáját egy közös színpadi produkcióval köszöni meg. „Ti, távol élő magyarok egyre erősebben, egyre tudatosabban

¹⁴ A táncház-módszer az UNESCO listáján, 2011. In: Kormányportál. [online]

¹⁵ A Csüddögölő Néptáncgyűtesnél New Brunswick-on 2011 februárjában.

¹⁶ Személyes levelezés Kovács Norbert 'Cimbivel'. (szül.: Devecser, 1971. 12. 29.)
A továbbiakban dőlt betűvel jelzem az általam készített interjú szövegeket.

örzitek, ápoljátok kultúránkat, lakóhelyeiteken közösségeket, szervezeteket működtettek, hoztok létre, melyek idegen világokban meggyökeresedve tartják össze szétszóródott honfitársainkat. Szeretnénk, ha a rendezvény vasárnapján, néhány percre a legnagyobb magyarországi szakmai rendezvény színpadán köszönhetnénk benneteket.”¹⁷ – írja meghívó levelében a Táncház Egyesület.

*„A világ minden tájáról érkeztek hozzánk táncosok, hogy közösen bizonyítsák be, a hagyományörzés nem ismer határokat. 2011-ben a résztvevők létszáma elérte a száz főt. Mind a táncosok, mind pedig a közönség számára nagyon lélekemelő pillanatok voltak.”*¹⁸

*„Csodás érzés, amikor több ezren téged néznek. Szerintem a közönség is csodálkozott, hogy milyen energiáink vannak. Rengeteg ismerőssel találkoztunk, de megismerkedtünk újakkal is, akikkel mai napig tartjuk a kapcsolatot. Amit Kovács Norbert 'Cimbi' létrehozott, az a táncháztalálkozó lényege és ezt sokan így gondolják.”*¹⁹

4. Minden Magyarok Tánca. 2013.

2.4 Az amerikai recreational nemzetközi néptáncmozgalom

Magyarországon a nemzeti tánc tudatot az 1930-as évekig a népies műtáncok határozták meg. Az 1970-es évek előtti amerikai-magyar emigrációt is ez a romantikus nemzettudat jellemezte. Kulturális megrekedésük évtizedekig visszafogta a magyar népművészet alaposabb megismerését.

A *recreation*-mozgalmak az 1800-as évek közepétől Nyugat-Európára és Amerikára voltak jellemzőek. Sport, tánc és szabadidős tevékenységek szervezésére jöttek létre, főként

¹⁷ Minden Magyarok Tánca 2011. In: Országos Táncháztalálkozó és Kirakodóvásár. [online]

¹⁸ Személyes levelezés Kovács Norberttel.

¹⁹ Személyes interjú ifj. Hajdu-Németh Lászlóval. (szül.: New Brunswick, New Jersey, USA, 1973. február 08.)

egyetemekhez kapcsolódva.²⁰ A mozgalom elzárkózott mindenfajta nacionális megkülönböztetéstől. A *recreation folkdance movement* elsődleges célja a különböző táncok megtanulása, és a közösségi táncélmény megtapasztalása volt.

A második világháború után az ifjúság táncigénye fokozottan nőtt. Az amerikai fiatalok *recreation*-mozgalma eleinte az úgynevezett kontratáncokhoz vonzódott, amelyek a 16-18. századi polgárosuló nyugat-európai parasztság körében voltak népszerűek. A táncklubokban ezeket fokozatosan váltották fel a kelet-európai néptáncok, egyszerűségük miatt elsősorban a

5. Magyar Kálmán tánctanítás közben
1980. Kalifornia

közösségi jellegű láncdánckok. Az ilyen mozdulatsorokat könnyebb megtanulni, és nehezebb elfelejteni. A különböző nemzeti táncokból 3-4 perces koreográfiákat készítettek az oktatók. A zárt formájú, kis, kerek egységeket, rövid idő alatt meg lehetett jegyezni.²¹ Fontos, hogy a magyar néptánc is, mint *leánykarikázó* jelent meg először Amerikában.²²

A magyar néptánc más típusai, mint például a legényes és páros táncok befogadása ennél magasabb fokú tánckésztséget és állandó gyakorlást igényel. A kötetlenségen, az improvizáción és ezen keresztül az önkifejezésen van a hangsúly, míg a körtáncokban a kötöttségen és a közösségen.

„1974-ben hívott meg minket először Moshe Eskayo tanítani egy nemzetközi néptánc táborba, amit nyáron tartottak Connecticut-ban. Össze kellett állítani egy 3-4 perces kötött anyagot. Akkor jelent meg 'Ugorjunk a táncba' címmel egy válogatás lemez, amelyen már tájegység szerint voltak a számok. Hozzájutottunk néhány Martin György gyűjtéshez, és egyéb anyagokhoz, amelyekből össze tudtunk állítani egy rövid lépésfolyamatot. Mindenről szöveges leírást kellett készíteni, rajzzal illusztrálva. Tanítás elején mindenki kapott egy példányt, és így rögzítették a táncot. Ma, amikor az improvizáció éli virágkorát, nehéz ezt elképzelni. Országszerte jártunk tanítani, és így vittük a magyar néptánc hírét.”²³

²⁰ Martin György, In. Folkszemle: 2009.06. [online]

²¹ Uo.

²² Személyes interjú id. Magyar Kálmánnal. (szül.: Kiskunhalas, 1945. január 24.)

²³ Személyes interjú Magyar Judittal. (szül.: Budapest, 1947. április 25.)

2.4.1 A recreational folkdance tanárai

1930-tól a litván származású Vytautas Beliajus, 1940-től egy ukrán házaspár, Michael és Mary Ann Herman, 1950-től a német Walter Grothe, 1980-tól Stephen és Susan Kotansky, valamint Rudy Petke és Cathy Lamont foglalkozott magyar néptánc oktatásával.

Kik voltak a mozgalom magyar résztvevői?

Alice Reisz 1957-ben emigrált Amerikába. Magyarországról származó táncosnő volt, aki a visszaemlékezések alapján híresen jól táncolt legényest, ennek köszönhetően számos csoportban tanított egyedül.

Czompó Andor 1956-ban érkezett meg Amerikába, és népszerű oktatója lett a mozgalomnak. Jó barátja, Tímár Sándor²⁴ küldött neki Magyarországról rögzített tánczenei és néptáncos filmeket, majd 1977-ben az ő meghívására érkezett a Tímár házaspár először Amerikába széki²⁵ táncrendet tanítani.

Magyar Kálmán és Magyar Judit 1962-ben emigrált New Jerseybe. Észak-Amerikában végzett fontosabb magyar kulturális tevékenységükre a későbbiekben még részletesen kitérek. A New York-i, később passaic-i²⁶ Hungária Néptáncegyüttes művészeti vezetői voltak, 1975 és 1980 között vettek részt a mozgalomban.

6. A Magyar házaspár táncbemutatója
1983. Thanksgiving Camp. Dallas, Texas

Kish Éva Mária Amerikában született, családja 1956-ban emigrált Magyarországról. Az egyetem befejezése után Éva vendéghallgatója lett a Magyar Állami Balett Intézetnek, és táncolt a Bartók Együttesben Tímár Sándornál. Amerikába visszatérve részt vett több

²⁴ Néptáncművész, néptáncpedagógus. Négyszer turnézott az Állami Népi Együttessel Észak-Amerikában.

²⁵ Az 1970-es évek elején fedezték fel az Erdélyben fekvő Szék faluját. A táncházmozgalom nyomán széles körben ismertté vált a széki zene- és tánckultúra.

²⁶ Város az Egyesült Államokban, New Jersey államban.

néptáncos kezdeményezésben, táborok és néptáncgyűttesek születése köszönhető neki. Éva nevéhez fűződik az első táncház stílusú tanítás is.

Kürti László, szolnoki táncos 1980-tól tanított New Yorkban, sokat dolgozott együtt a Magyar házaspárral. Doktorátusi fokozatát Massachusettsben szerezte, jelenleg a szolnoki főiskolán tanít folklórt.

1980-tól **Dreisziger Kálmán**, a torontói Kodály Együttes művészeti vezetője is bekapcsolódott a mozgalomba. Magyar Kálmánnal együtt az észak-amerikai magyar néptáncos élet megszervezésének kulcsembereivé váltak.

Farkas Zoltán (Batyú), az Állami Népi Együttes egykori szólótáncosa. Napjainkban kiterjedt pedagógiai munkát végez. Az Egyesült Államokban, Kanadában és több kontinensen tanított magyar néptáncot, vezetett néptáncábort. 1985 és 1996 között szakmai vezetője a Kanadában és az Egyesült Államokban megrendezett nemzetközi és magyar szimpóziumoknak.

Hívták Amerikába Martin Györgyöt, de nemet mondott. Helyette **Pálfi Csaba**, az Állami Népi Együttes szólótáncosa utazott ki, aki 1970 és 1975 között tevékenykedett a mozgalomban.

Szabó István az Állami Népi Együttesből érkezett az Egyesült Államokba. 1990-től vette ki részét a tanításból. Jelenleg Kaliforniában él és tevékenykedik.

2.5 Az észak-amerikai táncház

Az 1980-as években jelentek meg az első népi zenekarok New York környékén, Kaliforniában és Torontóban. Az amerikai-magyar táncház kezdete is innen datálható. Egyre nagyobb jelentőséggel bírt az élő népzene, mely a néptáncos összejöveteleket és a táncalkalmakat magasabb szintre emelte.

Az észak-amerikai magyar néptáncmozgalom nem kizárólag magyar kezdeményezés, kialakulásában fontos szerepe volt a nem magyar származású oktatóknak, akiket főleg a *recreational folkdance movement*-ből csábított át a táncház varázsa.

Miben különböznek az észak-amerikai és a hazai táncházak?

Budapesten hetente akár több alkalommal is lehet táncházba menni, Észak-Amerikában ennél jóval ritkábban van erre lehetőség. Az utóbbiban a táncalkalmakat többnyire azokban a városokban szervezik, ahol működő zenekar is van a magyar népi együttes mellett. New Brunswick-on a Csúrdöngölő Néptáncegyüttes évente kétszer, háromszor rendez táncházat, ahol a helyi Életfa Zenekar muzsikál. A táncosok egyik fele New Jersey és New York állam körzetéből érkezik, másik fele repülővel, akár több száz kilométeres távolságból. Az óriási távolság megtételéből érezhető a táncigény és a közösségi együttlét iránti vágy, mely életben tartja ezt a műfajt.

Fontos megjegyezni, hogy a kontinens legerősebb táncházai táborokhoz vagy fesztiválokhoz kapcsolódnak, ahol a kitűnő helyi zenekarok²⁷ mellett Magyarországról és Erdélyből meghívott vendégek muzsikálnak és néptáncpedagógusok tanítanak.

Míg a hazai táncház fenntartásának legfőbb problémája a pénzhiány, Észak-Amerikában a demográfiai válság a fenyegető. A néptáncos közösségek eltűnőben vannak. *„Sajnos táncházas demográfiai adatokat még senki sem gyűjtött, viszont én 1993-ban feltérképeztem a kanadai magyar közösségi tánccsoportokat. Akkoriban Dél-Ontarióban tizenkét csoport működött különböző városokban, ma alig van négy. A csoportok számának csökkenése erősen befolyásolja az általában közösségcentrikus táncházak jövőjét is.”*²⁸

Ugyancsak veszélyt jelent a *recreational folkdance movement* előregedése. Az 1950-es és 1970-es években belépett táncosok ma már nagymamák és nagypapák, még most is járják a táncot, de gyerekeik sajnos már nem nagyon.

Az amerikai-magyar táncház egyik legnagyobb érdeme, hogy a magyar néptáncnak és népzeneének több tízezer amerikai közt hírnevet és barátokat szerzett, és egy új, értékes példaképet állított az észak-amerikai magyar 'kultúrközösségek' számára.²⁹

---

²⁷ Például: Életfa New Jerseyben, Gyanta Montrealban, Fekete Föld Torontóban.

²⁸ Dreisziger Kálmán, 2012.

²⁹ Dreisziger Kálmán, 2011.

3 Tánckalkalmak Észak-Amerikában

A magyar táncházmozgalom hullámai a hetvenes évek legvégén érték el Amerika partjait, ahol a magyar kulturális örökség ápolása termékeny talajra talált. A magyar népi kultúra újraéledése hídként kötötte össze Észak-Amerikát és Európát.

Az amerikai-magyar néptáncmozgalom sikerében fontos szerepet játszottak a táborok, a fesztiválok, a magyarországi szakemberek, valamint a mozgalmat beindító szervezők. Itt fontos kiemelni Magyar Kálmán és Magyar Judit munkásságát, akiknek az első tánctábort és az első néptáncfesztivált köszönhetjük.

A kanadai és amerikai-magyar néptáncsoportok nagyszámú megjelenése is hozzájárult a magyar táncházmozgalom amerikai sikeréhez. A hetvenes évek vége felé minden fontosabb amerikai és kanadai-magyar közösség büszkélkedhetett néptáncgyüttessel. Az Egyesült Államokban több tucat táncsoport működött, a keleti parton a Hungária Néptáncgyüttes és a new brunswick-i cserkészcsapat táncosai voltak élvonalban, Kaliforniában pedig a nagy múltú Kárpátok Együttes. A számos kanadai-magyar csoport közül a kontinens legnagyobb népi együttese hatvantagú kórusával, 10-12 páros táncsoporttal és alkalmilag verbuvált szimfonikus zenekarral a torontói Kodály Együttes volt.³⁰

7. A torontói Kodály Együttes 1960-ban

3.1 Pontozó Néptáncfesztivál

Kürti László³¹ Magyarországról érkezett az Egyesült Államok keleti partjára. Az ő ajánlására álmodták meg az első amerikai-magyar néptáncfesztivált, melyet szolnoki mintára rendeztek meg. Magyar Kálmán visszaemlékezése alapján az akkor működő magyar néptáncgyüttesek nagy riválisai voltak egymásnak. Kevés táncos és tánczenei anyag állt a

³⁰ Dreisziger Kálmán, 2011.

³¹ Szolnoki táncos, a recreation-mozgalom egyik magyarországi oktatója.

csoportok rendelkezésére, mindenki ugyanazt az ugróst járta, ugyanarra a zenei felvételre. A fesztivál létrejötte éppen ezért az összefogást, az együttesek közti együttműködés fontosságát hirdette.

Magyar Judit az információ áramlás segítésére hozta létre a *Karikázó* című újságot, mely negyedévente jelent meg 200-300 példányban 1975 és 1988 között. A Magyar házaspár postázta ki a lapot Amerika szerte mindenkinek, akik érdeklődtek a néptáncos és a népzenei események után.

A néptáncfesztivált a nagy távolságok miatt területi elődöntők megrendezésével tartották meg Kaliforniában, Clevelandben, Torontóban és New York környékén, ahonnan a nyertes csoportok továbbjuthattak a döntőbe. Mindezt az első évben sikerült megvalósítani, azután a kaliforniai és a clevelandi vonal elhalványult.

Az első *Pontozó Néptáncfesztivált* 1975-ben szervezték meg Holmdelben,³² a Magyar Fesztivál (Hungarian Festival) keretein belül. Olyan csoportok jelentkeztek, akik csak magyar táncokkal foglalkoztak, még hozzá magas színvonalon, de köztük *nem* minden együttes volt magyar. A Pontozó versenynek indult, de az évek során átalakult egy olyan közösségi találkozóvá, ahol nem a helyezés számított, hanem a részvétel. Magyar Kálmán szerint azt kellett értékelni és támogatni, hogy ilyen távol a gyökerektől foglalkoznak még magyarországi néptánc anyaggal a fiatalok.

8. Pontozó Néptáncfesztivál
1975. Garden State Arts Center, New Jersey

Minderről **Tábi Erica** így emlékezik: „Gimnazista koromban kezdték el szervezni a Pontozókat, az Észak-Amerikában működő magyar néptánc csoportok találkozóját. [...]

Mindenki örült a másinak, megnéztük ki hol tart. A

Hungária Néptánc együttes mindig az élmezőnyben volt. Nem a díjazáson volt a hangsúly, hanem azon, hogy megismerjük egymást. Szoros barátságok alakultak ki a kanadai-magyarokkal is. Szép volt ebben magyarként részt venni, és ez erősítette a magyarságomat. A

³² New Jersey állam.

néptánc által kerültek szüleim is közelebb a magyar kultúrához, hiszen mindig jöttek engem megnézni, és ami kezdetben idegen volt számukra, később természetessé vált.”³³

Észak-Amerikában mindenhol voltak -, vagyis lehettek volna fesztiválok -, hogy a csoportok megismerkedjenek egymással. Az Egyesült Államokban Passaic-on, New Brunswick-on, Pittsburg-ben, Los Angelesben szervezték meg a rendezvényt. Kanadában a torontói Kodály Együttes művészeti vezetője, Dreisziger Kálmán volt a fővédnök. Az 1978 és 1988 között évente megrendezett *Torontói Pontozó* rövidesen a nyugati világ legnagyobb magyar néptáncfesztiváljává nőtte ki magát. Torontó mellett helyet kapott a rendezvény egy alkalommal Ottawában és Montrealban is, megszűnése előtt két évvel pedig St. Catharines vette át a szervezést.

Ontario tartományból 12-16 magyar néptáncegyüttes is képviseltette magát, köztük Windsor, London, Delhi, Kitchener, Brantford, Hamilton, St. Catharines, Welland, Torontó, Oshawa, Kingston, Sudbury. Volt olyan város, ahonnan felnőtt és gyermekcsoport is érkezett. Ez a tartomány jelentette a kemény magot, rajtuk kívül alkalmanként részt vettek együttesek New York, New Jersey államból, továbbá a kanadai Winnipegből és Drummondville városából. A fesztivál életben tartotta, táplálta a magyar népi kultúrával foglalkozó közösségeket, szereplési és ismerkedési lehetőséget biztosított számukra.³⁴

A torontói mintára épülő *Nyugat-Kanadai Magyar Néptánc Fesztivál* (Western Canadian Hungarian Folk Festival) 1979 óta töretlen sikerrel működik. A három napos találkozón több kanadai-magyar néptáncscsoport³⁵ és zenekar gyűlik össze, hogy részt vegyen a népzenei és táncos továbbképzésen, végül a vasárnapi gálaműsoron. Az estéket vidám tánc ház zárja, ahol a helyi zenekarok kiegészülnek a Magyarországról meghívott vendég zenekarral.

3.2 Néptánc táborok

Nagy érdeme van a tánc ház amerikai népszerűsítésében a táboroknak is. A keleti parton a Magyar Kálmán és Magyar Judit által szervezett **Szimpózium** állt a középpontban 1978-2002-ig, ahol egész tánc ház nemzedékek nőttek fel. Itt találkoztak az amerikaiak és az amerikai-magyar táncos közösségek fiataljai, és itt ismerkedtek meg a magyarországi

---

³³ Személyes interjú Tábi Ericával. (szül.: Somerset, New Jersey, USA, 1978. szeptember 25.)

³⁴ Személyes interjú Dreisziger Kálmánnal. (szül.: Csorna, 1945.március 27.)

³⁵ Pl.: Kapisztrán Néptáncgyüttes Winnipegből; Forrás Népi Együttes Vancouverből; Tilinkó Néptáncgyüttes Saskatoonból.

táncházmozgalom színe-javával.³⁶

Kétévenként sikerült megrendezni, eleinte 100-150 fős létszámmal. A harmadik táborba érkezett először élő zenekar, a magyarországi Téka Együttes, ami megduplázta az érdeklődők számát.

9. Szimpózium a Tímár házaspárral és a Téka Zenekarral
1980. Fairleigh Dickinson University of New Jersey

1985-ig a Szimpózium egyeduralkodó volt Észak-Amerikában, az újabb kezdeményezések azonban idővel megosztották a résztvevőket.³⁷

A nyugati táborokra inkább az amerikai szervezés jellemző. A Razzmatazz,³⁸ a Barátság³⁹ és a TiTiTábor⁴⁰ után 2002-ben létrejött a kaliforniai Aranykapu tábor is.

A Barátság szervezői évekig közreműködtek Magyar Kálmánnal, így a Szimpóziumra meghívott oktatók és zenészek tovább tudtak utazni Kaliforniába, így alkalmanként egész kontinensen átívelő előadóturné⁴¹ szerveződött.

Az ezredforduló környékén a néptáncmozgalom még ívelt felfelé. Felnőtt az a nemzedék, amelyik a „nagy” táborokban tanult meg táncolni és zenélni, mint például az Életfa⁴² Zenekar. Még aktív volt a *recreation*-mozgalmat beindító, főleg amerikai táncosok egy része, és felsorakoztak azoknak a közösségeknek a táncosai is, akik a táncház varázsát csak lassan érezték meg. Újabb zenekarok is megjelentek.⁴³

³⁶ Tímár Sándor és Erzsébet; a Kossuth-díjas Zsuráfszky Zoltán és Vincze Zsuzsa; Farkas Zoltán 'Batyú' és Tóth Ildikó; Szabó Szilárd és Németh Ildikó, Téka Együttes (Budapest); Délibáb Együttes (Debrecen); Balogh Kálmán és az Ökrös Zenekar (Budapest).

³⁷ Személyes interjú id. Magyar Kálmánnal.

³⁸ Mendecino, Kalifornia, Kish Éva és Diószegi László szervezésében.

³⁹ Mendecino, Kalifornia.

⁴⁰ Seattle, Washington.

⁴¹ Ld. Mellékletek 9.1 Id. Magyar Kálmán önéletrajza.

⁴² Napjainkban az Életfa az amerikai-magyar közösségek „házi együttese”, házigazdája táncházaknak és állandó kísérelője a Csüddöngölő Néptáncgyüttesnek New Brunswick-on.

⁴³ Dreisziger Kálmán, 2012.

A torontói és a St. Catharines-i⁴⁴ csoportok szervezői összefogásával és Ertl Péter⁴⁵ segítségével beindult a Niagara-félszigeten a **Cifra gyermektábor**, mely már három korosztálynak szervez nyaranta tánctanulási és táncházas alkalmat.

Montrealban beindították a februári **'winter workshop'**⁴⁶ sorozatot, mely napjainkig töretlen sikerrel működik a Bokréta Együttes⁴⁷ szervezésében. 2010-ben bővült a hétvégi tánc tábor gyerekeknek szóló kézműves foglalkozással és népi játék, néptánc oktatással.⁴⁸

Fontos kiemelni a Salamon József és Salamon Andrea⁴⁹ tánc házi munkásságához fűződő **Csipke néptánc- és népzenei tábor**, mely a kontinens minden részéről vonz résztvevőket, és élvonalbeli itthoni, ill. erdélyi zenész és táncos szakemberekkel működik 2007 óta.

„Ami ez alatt az egy hét alatt történik, az felér egy terápiával. A mindennapok gondjait

10. Csipke néptánc- és népzenei tábor
Sauk Valley, Michigan

hátrahagyod, és nem marad más csak a zene, a tánc, a barátok. Vágyunk arra, hogy együtt legyünk, és folytathassuk a fél éve, éve abbamaradt beszélgetéseket.”⁵⁰

„Azok az emberek, akik ide eljönnek, jól akarják érezni magukat, ismerkednek, barátkoznak. A legjobban az

tetszik, hogy a zenészeket nem úgy kezelik, mint akik meg vannak fizetve, hanem egyenlő partnerként. Egész Kelet-Európában az a divat, hogy ha valaki pénzt kap azért, hogy ottan muzsikálhasson, akkor az húzza. A cigányokkal is így bánnak falun, gondolom innen öröklődött ez, meg a városiak is ezt tanulhatták el a tánc házakban. Sokszor volt nézeteltérés ebből a táborokból, de hát a zenész is ember, nem bírja minden nap reggelig a muzsikálást, és nap közben délelőtt, délután a tánctanítást. Itt soha nem volt ebből konfliktus. Nagyon szeretnek bennünket és ezt mi azzal viszonzzuk, hogy szívesen játszunk nekik, jól érezzük

⁴⁴ Ontario, Kanada.

⁴⁵ A Nemzeti Táncszínház igazgatója.

⁴⁶ Téli edzőtábor.

⁴⁷ Montreáli magyar népi együttes, művészeti vezető: Gissella Santayana és Dreisziger Dénes, Dreisziger Kálmán fia.

⁴⁸ Szakály Anna összeállítása a montreáli táborról. 2014.04.26. Kanadai Magyar TV [online]

⁴⁹ A detroiti Csipke Néptánc együttes művészeti vezetői.

⁵⁰ Személyes interjú ifj. Hajdu-Németh Lászlóval.

*magunkat. Ez érződik a Csipke hangulatán, úgy hallottam, hogy ezt a tábort tartják a legjobbnak Amerikában.”*⁵¹

Az én életemben is nagy mérföldkő volt a 2009-es Csipke tábor. Megismerkedtem egyesült államokbeli magyar szülőkkel, akik nagy szükségét érezték a felnőtt programmal párhuzamosan működő gyermekfoglalkozás elindításának. Salamon József és Andrea, a tábor főszervezői támogatták ezt a kezdeményezést, így 2010-ben Török Melinda és Oláh Zsófia segítségével megszerveztük az első gyermekprogramot. A délelőtti és a délutáni táncpróbák alatt kézműveskedtünk, gyakoroltuk a magyar néptánc alap motívumait, népi énekeket és drámajátékokat tanítottunk. 2011-ben Magyar Ildikó és ifj. Magyar Kálmán⁵² segítségével népzenei oktatással bővült a program, mely további sikeréhez a legjobbakat kívánom!

11. Csipke gyerekprogram

12. Utánpótlás zenekar

⁵¹ Rózsa Ákos interjúja Papp István Gázsával a 2008-as Csipke táborban. [online]

⁵² Becenevén: Öcsi, az Életfa Zenekar egyik alapító tagja.

4 A Hungária Néptáncgyűttes a Magyar házaspár művészeti vezetése idején

Dr. Somogyi B. Balázs, a Hungária Néptáncgyűttes egykori művészeti vezetője így tekint vissza a Hungária Néptáncgyűttes múltjára:

„1962 áprilisában egy csapatban ültünk a Central Park szikláin, New Yorkban. Csupa tízen- és huszonéves magyarok, akik elhatároztuk, hogy megalapítjuk a Hungária Néptáncgyűttest. Ebben az időben még nem is fogtuk fel igazán, hogy milyen meghatározó szerepe lesz ennek a döntésnek az egyesült államokbeli életünkben.

Igazi közösség voltunk, ahol több házasság is kötöttet. A kismamák és azok a fiúk, akiket besoroztak, a katonai szolgálat letöltése után visszatértek a csoportba, és aktívan folytatták tevékenységüket.

13. Hungária Néptáncgyűttes 1972-ben

A Hungária Néptáncgyűttes a kulturális élet jelentős szereplőjévé vált. Önálló nagyműsorai mellett részt vett közösségi rendezvényeken, népzenei fesztiválokon. [...] Az évek során több mint 50 műsorszámot mutattak be a nagyerőműnek. A magyar

néptánc újításait sikeresen adaptálták. Az eredményességben nagy érdeme van a Magyar házaspárnak, akik szakértelmükkel és lelkesedésükkel vezették a csoportot, majd megszervezték a Pontozó Néptánc Fesztivált és Szimpóziumot, amelyek elindították az észak-amerikai magyar néptáncscsoportok közti kommunikációt, interaktivitást.

A nyolcvanas és kilencvenes években a felcseperedő első generációs amerikai-magyarok szerveződtek táncscsoportba Passaic-on, New Jerseyben. Az ifjú Hungáriás táncosok, az Életfa Népi Zenekar és a Csúrdöngölő Néptáncgyűttes követte lépteinket, és méltó utódainkká váltak. Történetünk sikertörténet személyes és nemzeti azonosságtudatunk vonatkozásban is.”⁵³

⁵³ Ld. Mellékletek 9. 2 Dr. Somogyi B. Balázs angol nyelvű bemutatkozó levele. Fordította: Varga Éva.

Id. Magyar Kálmán 1962 decemberében emigrált az Egyesült Államokba. Egy New York-i gimnázium utolsó évfolyamába írták be, ahol - gyenge lábakon álló angol nyelvtudása miatt - Szentmiklóssy Bálint segített neki fordítani, aki a tavasszal megalakult **New York-i Hungária Néptáncegyüttes** tagja volt. Id. Magyar Kálmán az Állami Balett Intézet növendéke volt 1952 és 1957 között, így könnyen bekapcsolódott a táncpróbákba. Elkötelezettsége, kitartása, megbízhatósága révén hamarosan meghatározója lett az együttes munkájának és előmenetelének.

Magyar Judit 1964-ben csatlakozott a csoporthoz. Nem volt néptáncos előélete, mint ahogy Magyar Kálmánnak sem, de a tehetsége és a szorgalma leküzdötte a lemaradást. 1967-ben az egyetem elvégzése után kapcsolódott be komolyan az együttes életébe, a szervezői feladatokba. „1969-ben házasodtunk össze Kálmánnal. Sok ötletünk volt, hogyan lehetne a magyar kulturális életet felpezsdíteni. Mindketten úgy tartjuk, ha csinálunk valamit, akkor csakis lelkiismeretesen!”⁵⁴

14. Hungária Néptáncegyüttes
1975. Clearwater Festival, Yonkers, New York

A népviseleteket a táncos lányok varrták. Könyvekből, fényképekről lesték el a mintákat. Nehéz volt hasonló anyagokat találni a boltokban, a cél az volt, hogy legalább hangulatában hasonlítson az eredetihez.

Gondot jelentett a zenekar kérdése. Hosszas kutatás után sikerült összegyűjteni néhány zenészt, akik nem népzeneészek voltak, de játszottak hangszereken, és el lehetett őket csábítani, hogy megtanuljanak egy-két számot. „Mindent magunknak kellett megteremteni. Elkezdtünk zenészeket keresni, én megtanultam citerázni, Kálmán köcsögdudázott. Később, a nemzetközi (recreational) tánctanításokon ismerkedtünk meg zenészekkel. Összegyűjtöttük

őket. Nem olyan volt, mint egy mai tánc ház zenekar, de működött. Ekkor határoztuk el Kálmánnal, hogy a gyerekeinket beíratjuk zeneiskolába, hátha felnőtt korukra megszeretik és művelik ezt a szép hivatást. Így született meg az Életfa Népi Zenekar.”⁵⁵

⁵⁴ Személyes interjú Magyar Judittal.

⁵⁵ Uő.

1976-ban volt az első Smithsonian fesztivál (*Festival of American Folk Life*) Washingtonban. Olyan személyeket, családokat, csoportokat kerestek, akik életvitel szerűen élik a kultúrájukat. „Így választották ki a mi családunkat, apósom és én citeráztunk, a lányom, Ildikó énekelt.”⁵⁶ A magyarországi küldöttségnek Vásárhelyi László⁵⁷ volt a vezetője. Érkeztek hagyományörző táncosok, Karsai Zsigmond és „Rákóczi” Kovács Gusztáv Nagyecsedről (Szatmár); pingáló asszonyok Kalocsáról; Dudás Julianna (Juló) népdalénekes, festőművész Galgamácsáról (Pest megye), és a Jászberényi zenekar. Utóbbival dupla lemezt is készítettek a **Folk Craft Records**⁵⁸ lemezkiadónál. 1980-ban a Téka Zenekar muzsikálta fel ugyanitt a Gólya, gólya gilice című albumot, melynek zenei anyagát Magyar Judit válogatta össze a Magyar Népzene Tárából. A későbbi tánctanításokhoz máz ezeket a felvételeket használták.

„1975-ben voltunk először Falvay Károllyal⁵⁹ Erdélyben. Ő vitt el **Kallós Zoltán**hoz,⁶⁰ aki minden aktuális eseményről tudott a környéken. Megismerkedtünk, összebarátkoztunk vele. Egy alkalommal a kocsiban ülve mondta, hogy rengeteget gyűjt, de nincs módja közkinccsé tenni, mert figyelik, már többször lecsukták. Arra kért, hogy mentsük ki az általa felgyűjtött erdélyi anyagot, és adjuk ki valahogy. Természetesen segítettünk. Ideadta nekünk egy piknikes kosárban, rátettük a szendvicseket, és úgy jöttünk át a határon. Sikerült átszállítani Amerikába, ahol akkor hoztuk létre a **Hungária Records** lemezkiadó céget, amibe 7 akkori Hungáriás beleadott 100-100 dollárt, és így adtuk ki Kallós Zoltán első nyilvánosan megjelenő gyűjtését.”⁶¹

1977-ben a passaic-i református lelkész megkérte Magyar Juditot, hogy tanítson néptáncot a magyar iskolás gyerekeknek. Így kezdődött el, ill. folytatódott a munka immár New Jerseyben. Idővel a magyar iskolából kiválva, hétköznapi folyt az utánpótlás nevelés, és új korszak köszöntött be a Hungária Néptáncgyűttes életébe is. „Kihoztuk az együttest Passaic-ra, ahol a helyi fiatalok és cserkészek is csatlakoztak. Néhányan a távolság és a családalapítás miatt kimaradtak. 1980-81-re egy nagyon kitűnő, tehetséges társaság jött össze. Szerveztünk egy ifjúsági csoportot azoknak, akik már kinőttek a magyar iskolás korosztályból. 1978 óta szerveztük a Szimpóziumot, ezek a táncosok már az improvizáción nőttek fel. Amikor elkezdődött az Országos Táncháztalálkozó, egy-két évre rá már mi is

⁵⁶ Személyes interjú Magyar Judittal.

⁵⁷ Szólótáncos, koreográfus. 1990-ben megkapta a Kiváló Népművelő díjat, majd 1996-ban a Táncművészeti Szövetség életmű díját.

⁵⁸ Amerikai tulajdonú lemezkiadó cég Newarkban, New Jersey Államban.

⁵⁹ Táncos, koreográfus, szakíró.

⁶⁰ Kossuth-díjas erdélyi-magyar néprajzkutató, népzene gyűjtő.

⁶¹ Személyes interjú Magyar Judittal.

tartottunk táncházat New Yorkban, persze nem élő zenére. Az első társaságot, a velünk egykorúakat soha nem lehetett rávenni az improvizációra. Tudták a táncot koreográfiában táncolva, de kötetlenül nem.

A gyerekeink generációja szépen építkezett a néptáncos és népzenei rendezvényekből. A táncházak, a fesztiválok és a táborok segítették őket abban, hogy a mi korosztályunknak még akadályt jelentő hiányosságokon túllépjenek.”⁶²

15. Az ifjú Hungáriás Lányok 1989-ben

16. Hajdu-Németh Ilona „Inka”

17. Magyar Fesztivál. 2011. New Brunswick, New Jersey

---

⁶² Személyes interjú Magyar Judittal.

5 Életfa Népi Zenekar

„Túl az Óperencián van egy zenekar, az Életfa névre hallgat. Tagjai az élet különböző területeiről jöttek, mégis valami összeköti őket: a zene világa. Ők első és második generációs amerikaiak, erre nagyon büszkék, magyarságukra nem kevésbé. Vidám, kreatív, pozitív érzületű emberek, akik szeretik a Jóistent, családjukat. Életük fontos része a magyar népi kultúra megőrzése, továbbadása.”⁶³

5.1 A Magyar testvérek zenei neveltetése

1976-ban az első *Smithsonian* folk fesztivál szervezői meghívták a Magyar családot a rendezvényre, mert a Magyarországról érkező vendégek mellett be szerettek volna mutatni egy olyan Amerikában élő kis közösséget, amely életvitel szerűen éli magyar kultúráját. Idősebb Magyar Kálmán és Magyar Judit gyermekei születésüktől ilyen és ehhez hasonló programokon nőttek fel. „A gyerekeknek élményt kell adni, ez a legfontosabb, így lesz a magyar kultúra a sajátjuk, a húsuk, a vérük.”⁶⁴ Ez a közeg, ez a szülői magatartás tette természetessé Ildikó és ifj. Magyar Kálmán (Öcsi) számára a hazához, a magyar kultúrához való kötődést.

18. Ifjabb, idősebb és legidősebb Magyar Kálmán és Magyar Ildikó 1981-ben

Magyar Ildikó hét, Öcsi öt évesen kezdett el zeneiskolába járni, ahol a híres *Suzuki-módszertan*⁶⁵ szerint tanultak hegedülni. Két év múlva a tanárnőjük javaslatára beiratkoztak a Manhattani Zeneiskolába (**Manhattan School of Music**), melynek 18 éves korukig növendékei voltak. Az iskolában klasszikus zenét tanultak, de nyaranta hazalátogattak, és a jászberényi népzenei táborban muzsikáltak Porteleki László⁶⁶ mellett. 1982-től minden

⁶³ Pál Lajos Életfa és Európa díjas népzeneész.

⁶⁴ Személyes interjú id. Magyar Kálmánnal.

⁶⁵ Shinichi Suzuki pedagógiai módszere óvodás korú gyerekek hegedűoktatására, mely lényege a hallás utáni dallamtanulás. A módszer fontos alappillére a szülő bevonása, aktív részvétele a gyakorlásban.

⁶⁶ A Téka, majd a Muzsikás együttes tagja. 2009 óta a Poros családi zenekar primása.

Szimpoziumra érkezett Magyarországról népi zenekar, ettől kezdve foglalkoztak a Magyar testvérek komolyabban a magyar népzenevel.

19. Ifjabb Magyar Kálmán és Ildikó
1987. Teaneck, New Jersey

„1990-ben, amikor Ildikó felvételizett a *Tamburitzans*-ba,⁶⁷ Öcsit is vittük, hogy kísérje, s ő minden hangszerét elhozta, amin játszani tudott. Paul Stafura, az együttes vezető úr a meghallgatás után megkérdezte, hogy „a fiú mikor végez a gimnáziumban?” Öcsinek még két éve lett volna hátra, de úgy örült ennek a kérdésnek, hogy egy év alatt befejezte az iskolát, és felvételizett ő is. Minden hangszerét elvitte, Paul meg is kérdezte, hogy „nem hagytál valamit otthon?”⁶⁸

„Itt tanultunk meg szerepelni. [...] Ez volt az első alkalom, hogy kiléptem a magyar közösségből, és amikor távol vagy a szeretteidtől, akkor erősödik

benned igazán, hogy ki vagy. Magyar vagyok. Megtanultam különböző zenéket muzsikálni, de folyton rám szóltak, hogy ne magyarosan játsszam.”⁶⁹

5.2 A zenekar hivatása

Az **Életfa Zenekart** 1987-ben alapította Magyar Ildikó (hegedű), ifj. Magyar Kálmán (kontra hegedű) és Mórocz Éva (nagybőgő), akik zenei kísérettel szolgálták a 25 éves Hungária Néptáncegyüttest, melynek maguk is tagjai voltak. „Az alapítók időközben felnőttek és új zenészek⁷⁰ érkeztek. Az életfa, annak szerteágazó, új hajtásai jelképezik legjobban a zenekar hivatását: a magyar kultúra és népzene életben tartását és tovább adását a következő generációnak, pont úgy, ahogyan ezt szüleiktől, tanítóiktól tanulták. Átütően fontos, hogy a történelmi Magyarország falvainak eredeti zenéjét, a zene örömét minél többen hallják, átéljék Észak-Amerikában. A magyar közösségek rendezvényein kívül a zenekar fellép

⁶⁷ A Tamburitzans Együttes a pittsburgh-i Duquesne Egyetem ösztöndíj programjának része. Azok a nappali tagozatos hallgatók, akik felvételt nyernek a csoportba, tanulmányaik során komoly támogatást kapnak az iskolától. Az együttes kelet-európai táncokból és népzeneiből összeállított nagyműsorokat állít színpadra.

⁶⁸ Személyes interjú Magyar Judittal.

⁶⁹ Személyes interjú Hajdu-Némethné Magyar Ildikóval. (szül.: Boonton, New Jersey, USA, 1971.12.17.)

⁷⁰ Papp Attila, Kovács András, Zagya Natália, Gartai József (Heki), Raul Rothblatt, ifj. Hajdu-Németh László, Magyar Beatrix, Székely Áron, Harszacski Kata, Horváth József, Seres Zsuzsanna, George Petran (Gyuri)

színházi koncerteken, fesztiválokon, múzeumi előadásokon és táncházakban is, ahol a zenei műsor az összes korosztályhoz és a teljes amerikai közönséghez szól.”⁷¹

Napjainkban az Életfa az amerikai-magyar közösségek „házi együttese”, házigazdája táncházaknak és állandó kísérője a Csüördögölő Néptáncegyüttesnek New Brunswick-on.

20. Az Életfa Népi Zenekar most és mindörökké
2012. New Brunswick-i Magyar Fesztivál

5.3 A magyar népzene, mint a megismerés eszköze

A zenekar több fontos funkciót lát el Észak-Amerikában, az egyik közülük a magyar népzene tanítása, megismertetése az amerikai közönséggel. *„Ha valaki a koncertünk után úgy megy haza, hogy 'ezek a magyarok nem csak gulyást esznek', akkor már nyertünk. Próbáljuk a koncertet úgy összeállítani, hogy az fogyasztható legyen. Mutatunk egy kollázst arról, hogy milyenek a magyar népzene, a viseletek. Az élményszerű tanításra helyezzük a hangsúlyt, így válhat a zene a befogadó sajátjává.”⁷²*

2012-ben Gipsy Airs (Cigány dalok) címmel szerveztek bérletes nagyelőadást kétezer iskolás gyermeknek a New York-i Filharmóniában. *„Kértek minket, hogy műsorkezdés előtt a gyerekeink zenéljenek az előtérben. Apukám hozta Lacikát és legjobb barátját, Kosbor Hunort, becsúsztotta őket hátulról a színpadra. Kalapban, fehér ingben megjelent a két fiú a főpróbán, a rendező rám nézett, és azt kérdezte: „Megoldható lenne, hogy ez a két fiú is szerepeljen a műsorban?” „Természetesen”, mondtam, és műsorkezdés előtt fél órával megtanítottam nekik a dallamokat, amiket már ismertek korábbról, de még nem muzsikáltak.*

⁷¹ Személyes interjú Hajdu-Némethné Magyar Ildikóval.

⁷² Uő.

Klasszikus alapú zenész mindkettő, de már népzeneészek is, mert egy dallamot, ami a fülükben volt, le tudtak játszani. Ez is egy hagyomány átadás, mi így neveljük őket, táncházakban is mindig mellénk ülnek muzsikálni, így most sem okozott gondot nekik a beugrás.

Gondolkodtunk, hogyan mutassuk be a különbséget a magyar és az autentikus cigány néptánc és népzene között. A Csúrdöngölős lányok segítettek a szemléltetésben, Oláh Zsófitól dél-alföldi üvegest, Tábi Ericától örökös cigány táncokat láthattak a gyerekek, majd mindenkit felállítottam muzsikálni, hogy megtanítsam nekik: a magyar csárdásnak ilyen a lüktetése, a cigány csárdásnak meg ilyen. Nagyon megfogta őket a zene, mert mi az első fellépők közt voltunk, és a műsor legvégén, amikor mentek ki a nézőtérről, még mindig a cigánycsárdást dúdolták.”⁷³

21. Gipsy Airs a New York-i Filharmóniában. 2012.

Az észak-amerikai magyar közösségekben a zenész vér ereje hagyományozódni látszik. A szülőknek és a közösség támogatásának köszönhetően egyre több gyermek vesz hangszert a kezébe, és tanul meg rajta magyar népzenet játszani. Egy magyarországi táncházban ritkán látni, hogy a zenészek mellett ott ülnek a gyermekek, akkordokat, dallamokat próbálgatva, Észak-Amerikában ez természetes.

22 Észak-amerikai magyar népzeneész gyerekek

⁷³ Személyes interjú Hajdu-Némethné Magyar Ildikóval.

6 Vallomások⁷⁴

Ifj. Hajdu-Németh László: (szül.: New Brunswick, New Jersey, USA, 1973. február 08.)

„A szüleim úgy neveltek, hogy legyek felelősségvállaló, magyar érzületű. A magyar közösségnek nagyon fontos a szerepe az életemben. Nekem muszáj volt folytatni, amit a felmenőim elkezdtek. Imádtam édesapám néptáncos, népzenei albumait. Valami már gyerekkoromban el volt bennem ültetve, ami folyamatosan táplálódott, öntöződött. Mivel? Élményekkel, érzésekkel. Kiskorom óta engem mindig vittek, hogy valamilyen szervezésbe, legyen az bál... stb. vegyek részt. Nekem egyértelmű volt, hogy ha édesapám átadja az együttest, akkor én azt vállalom. Aktív közösségi ember vagyok. Nem kritizálok kívülről, hanem belülről teszem azt, amit lehet, amit a szívem diktál.

Testvéreimmel, Erzsivel, Gergellyel és Katival mindig minden közösségi dologban benne voltunk, ami életünkben ez jól sült el, azonban volt, aki amint lehetett, elég nagy volt hozzá, kilépett a magyar közösség életéből, a közösségi csoportokból. Nálunk nagyon szoros családi összetartás volt és van. Egymás mellett élünk Somerset-en, amit mi úgy hívunk: „Hajduság”.

2013 januárjában költöztünk haza (Magyarországra) a családommal. Most már itthon élünk.⁷⁵

Először a nyolcadikos ballagás után nagymamámhoz jöttem haza, falura. Ez volt az ajándék, hogy egy egész nyarat vele töltök Magyarországon. Ez előtt nekem a szombati magyar iskola által adottak, az ott tanult földrajz, történelem, néprajz, irodalom jelentették a magyarságot, és édesapám emlékei, aki 8 évesen, 1953-ban hagyta el hazáját. Neki csak pozitív élményei vannak, ő is a szüleitől kapta ezeket. Tizennégy éves koromban csodás érzés volt először

⁷⁴ Észak-Amerikában született magyarok vallomásai: gyermekkorról, első magyarországi élményükről, magyar identitásuk megőrzéséről és a magyar népi kultúra jelentőségéről.

⁷⁵ A gyerekek a Marczibányi téri Kodály Zoltán Ének-zenei Általános Iskolában tanulnak, mely Magyar Örökség-díjjal és a Magyar Művészetoktatásért-díjjal kitüntetett intézmény.

magyar földön lenni. Magyarul tudtunk beszélni a rokonokkal, magyarul csaptam a szelet a szomszéd lánykának. [...]

Amerikában vasárnaponként jött össze a család, az öregek borozgattak, zsupáztak, énekeltek. A falusi lelkület így valamelyest megmaradt. Nekem ez mindig csodás volt. Olyan vagyok, mint Lacika fiam, mindig szerettem az öregek között lenni. Nekem a magyar nóta annyira szívhez szóló, mert annyi kép, annyi mélység van benne.”

24. A magyar nóta

A képen balról Horváth József, idősebb és ifjabb Hajdu-Németh László

Hajdu-Némethné Magyar Ildikó: (szül.: Boonton, New Jersey, USA, 1971.12.17.)

„Nekem nem természetes és nem könnyű az asszimilálódás folyamata. Én nem akarok beolvadni. Nekem az a természetes, az a jó, ahogyan mi élünk, amit a szüleinktől tanultunk, azt szeretnénk továbbítani kultúrában, értékekben. Életre szóló útmutatót kaptunk, és ezt szeretném gyermekeimnek is átadni. Célom az, hogy ők még jobban, még szebben beszéljenek magyarul, még jobb, még autentikusabb zenészek legyenek és őrizzék meg magyar identitásukat. Én elfogadom, ha valaki nem e szerint az értékrendszer szerint él, de lényeges, hogy mindenki tudja, neki mi fontos.

25. XXXII. Országos Táncháztalálkozó
Balról: Hajdu-Németh Balázs és László

26. Az első közös magyarországi nyaralás 2012-ben

Elvem a következő: „it takes a village to raise a child.”⁷⁶ Képletesen: a te felelősséged elvinni oda a gyereket, arra a valóságos, vagy képzeletbeli helyre, ahol majd ő jól érzi, és megtalálja önmagát, hiszen ő egyedül nem jut el oda, és add meg neki a lehetőséget a változtatásra és a kilépésre is. Minden a családban kezdődik, ha a gyermek nem kap elég indítást a családtól, akkor nagyon erős impulzusnak kell lennie, ami ezeket a kezdeti alapokat újra felépítheti.”

Tábi Erica: (szül.: Somerset, New Jersey, USA, 1978. szeptember 25.)⁷⁷

„A szüleim velem mindig magyarul beszéltek. Angolul az óvodában tanultam meg, addig egy szót se tudtam. Nyolcadikos koromig az amerikai iskolából kerültek ki az igazán jó barátaim, főként lengyel és spanyol gyerekek. Az ő szüleik is rosszul beszéltek angolul, mint az enyéme. Hasonló közegből érkeztünk, megértettük egymást, velük éreztem magam a legjobban. Igazi amerikai barátom csak gimnáziumban lett.

Másodikos koromban kezdtem el magyar iskolába járni szombatonként, ahol kialakultak

27. Tábi Erica

baráti kapcsolatok is. Negyediktől nyolcadikig nagyon hajlamosak voltunk arra, hogy angolra váltsunk. Az amerikai iskola miatt már mindenki jól beszélt a nyelvet, hét közben többet használtuk és bizony egyszerűbb volt így, mint a magyarul beszélni. Többször ránk is szóltak emiatt a tanárok.

⁷⁶ Jelentése: A gyerekneveléshez szükség van a közösségre.

⁷⁷ Tábi Erica 2014. 04. 24-én Magyarországra költözött.

A magyarságommal kapcsolatos identitásomat elsősorban a családomnak köszönhetem. Amit nekem a magyar iskola adott: megtanultam magyarul írni, olvasni, összebarátkoztam magyar gyerekekkel. Megismertük a magyar történelmet, a földrajzot, ezeket a dolgokat hazaérve mindig a szüleimmel beszéltem meg.

Felnőtt fejjel ma már tudom, és átadom a felismert és fontosnak tartott, ma már meg is élt értékeket. A HAAC gyermekcsoportjának művészeti vezetőjeként erős felelősség van bennem. Nekem egy kis idő kellett ahhoz, hogy elvállaljam ezt a posztot. Meg kellett bennem érnem annak, hogy továbbadjam a tudásomat. Nem igazán tudtam elképzelni, mit is taníthatnék, de hajtott előre az érzés, amit öt éves koromban éreztem, amikor Magyar Kálmán bácsi megfogta a kezemet, és bekísért a Hungária nagycsoportjába. A valahová tartozás érzése, a fontosság érzése. Elértem azt a szintet a táncban, hogy taníthassak, és ez a lehetőség a gyerekekkel kezdődött. Nem tudtam, és nem is tudhattam, hogy mit fog ez nekem adni. Ma már ez tölti ki az életem.

Manapság nagy harc van az identitásért, főleg akkor, ha a másik fél nem amerikai. A táncosok szülei közt vannak például spanyolok, németek. Ők is értékes kultúrát képviselnek, és ragaszkodnak hozzá, hogy a gyerekek azzal is megismerkedjenek.

Az amerikai-magyar párok között nem kérdés a magyar kultúra privilégiuma, támogatása. Többen amerikaiasodnak el, mint hinnéd, viszont akadnak olyan szülők, akik beiratkoztak a magyar iskolába, hogy megtanuljanak magyarul, mert érteni akarják a gyerekeiket. Értékkrend- függő, kinek mi a fontos.”

Bányainé Dr. Gorondi Réka: (szül.: New Brunswick, New Jersey, USA, 1985. január 29.)

„Sokan kérdezik itt, Magyarországon, hogy hova valósi vagyok, s mikor mondom, hogy Amerikából, akkor csak csodálkoznak, hogy mit keresek én itt. Nehezen értik meg ittlétemet, akik inkább vágyakoznak oda menni.

Egyszerűen: kiskorunk óta belénk van nevelve, hogy amerikaiak vagyunk, de magyarok is, és Magyarország a hazánk, innen eredünk. Az a lényeg, hogy mit érzel hazádnak. Ha azzal a gondolattal nössz fel, hogy ide tartozol, akkor úgy jársz, mint én az amerikai iskolában. Mindenki úgy hívott, hogy a magyar lány, „the hungarian girl”. Valahol igazuk volt, de mindig csodálkoztam ezen, mert én Amerikában születtem, ott nőttem fel, nem voltam magyarországi. Úgy voltam magyar, hogy beszéltem a nyelvet, tartottam a szokásokat, a magyar kultúrát ismertem és éltem. Magyarországon meg azt mondják, hogy az amerikai lány, szóval sehol nem vagyok semmi. Aki külföldön magyarnak vallja magát, mindig azt érzi,

hogy se itt, se ott nem kerek. Nagyon nehéz. Most, hogy 5 éve élek Magyarországon, nagyon nehéz eldöntennem, hogy merre tovább, szó szerint.

Eleinte nem tudtam elképzelni, hogy Magyarországon neveljek gyereket, mert nem ismerem, nem tudom, itt hogy kell. A nyelven kívül, mi az, amit itt megadhatok neki? Képtelen lennék hozzá angolul beszélni, olyan idegen lenne. Biztos keresnék neki néptáncscsoportot, de nem ismerném a tanárát, mint kint. Amerikában megvan, miért fontos a hagyományőrzés, itt viszont dönthet úgy, hogy nem megy el táncra. És akkor nekem a szívem meg fog szakadni, de mit mondjak neki?

Azt megtanultam a szüleimtől, hogy neveljem Amerikában magyarnak. Majdnem ugyanazt csinálnám, mint ők velünk, mert nekik sikerült elérni, hogy én még akarok magyarul beszélni, és én még meg akarom ismerni a magyarországi életet.

Azt hiszem, a szülői hozzáálláson múlik szinte minden. Korszakként annyi alkalom van, amikor ki lehet esni egy magyar közösségből.

A szülőnek kell harcolnia a

bennmaradásért. Állandó küzdelem lesz egészen addig, amíg a gyerek nem éri el azt a felnőtt kort, amikor már maga dönt a sorsáról. Ha ezt akarod, akkor nem engedheted, hogy gyerekként csak a saját választása szerint cselekedjen.

Sok felnőttel találkoztam, aki kiesett gyerekkorában egy magyar közösségből, és haragudtak ezért a szüleikre. Hogy' engedhették, hogy abbahagyjam? Felnőttként döbbennek rá, hogy már a nyelvet sem tudják "visszahozni". Ez a szülő hibája, úgy gondolom, ha ezt hagyja elveszni.

Ezek az emberek, amikor maguk is szülők lesznek, próbálnak visszatérni a magyar közösségbe, mert keresik a programokat, a régi barátaikat. Akadályként ott tornyosul viszont a nyelv, ami miatt több mindenből kimaradnak.”

28. Bányai Torda és Gorondi Réka esküvője
2011. New Brunswick, New Jersey

7 Összefoglalás

„Kultúrát nem lehet örökölni. Az elődök kultúrája egykettőre elpárolog, ha minden nemzedék újra meg újra meg nem szerzi magának. Csak az a mienk igazán, amiért megdolgoztunk, esetleg megszenvedtünk” – mondta Kodály Zoltán.

A Budapesten 1931-ben induló *Gyöngyösbokréta-mozgalom* célja: eredeti népi játékok és táncok valamint dalok bemutatása volt, mint a hazaszeretet ápolásának egyik eszköze. A bokrétások szerepléseit, a táncokat, a játékokat archiválták, így ez a mozgalom alapozta meg a későbbi néptáncstudományi tanulmányokat. A magyar néptánc- és népzene kutatóknak köszönhetően a hetvenes évekre mintegy tízezer improvizatív magyar néptáncváltozat került rögzítésre, és a tánczenei gyűjtés is tartalmazta minden fontosabb típus, stílus, dialektus anyagát.

„Széki multságok” névvel 1972. május 6-án megnyitott az első *Táncház* Budapesten Sebő Ferenc, Halmos Béla, Novák Ferenc és Martin György részvételével. Ezzel egy korábban nem létező városi műfaj született meg Magyarországon, mely rövid idő alatt lelkes követőkre talált a határon túli országok magyar lakta településein is.

2011-ben került be az Országos Táncháztalálkozó programjába a *Minden Magyarok Táncá*. Ugyanebben az évben vette fel az UNESCO a magyar táncház módszert a védett hagyományörző módszerek listájára.

Az amerikai *recreation*-mozgalom az 1800-as évek közepétől jött létre, egyszerűségük miatt kelet-európai néptáncokat, elsősorban 3-4 perces lánc táncokat állítottak össze az oktatók, majd hosszú idő után az 1950-es évektől kezdődött el az igaz magyar néptáncok felfedezése és bemutatása.

Az első népi zenekarok az 1980-as években jelentek meg New York környékén, valamint Kaliforniában és Torontóban. Így kezdődik el az amerikai-magyar néptánc mozgalom, amelynek sikerében fontos szerepet játszottak a táborok, a fesztiválok, a magyarországi szakemberek és a helyi szervezők.

A *Hungária Néptáncgyűttes* 1962-ben alakult New York-ban, a Magyar házaspár aktív tagja, majd művészeti vezetője lett a csoportnak. Az *Életfa Zenekart* 1987-ben alapította Magyar Ildikó, ifj. Magyar Kálmán és Mórocz Éva, akik zenei kísérettel szolgálták

a 25 éves passaic-i Hungária Néptáncegyüttest, melynek maguk is tagjai voltak. Napjainkban az Életfa az amerikai-magyar közösségek „házi együttese”, házigazdája táncházaknak és állandó kísérője a Csúrdöngölő Néptáncegyüttesnek New Brunswick-on.

Míg az itthoni művészeti iskolák rákényszerülnek arra, hogy minden évben elegendő létszámú táncossal, vagy csoporttal képviseljék magukat a különböző regionális és országos minősítő versenyeken, addig a külföldi magyar együttesek első számú motivációja a közösségi élmény maga. A cél mindkét esetben az eredményes felkészülés és szereplés, de lényeges különbség az amerikai csoportoknál a minősítés teljes hiánya, a fesztiváloknak ugyanis nincs verseny jellege. A találkozók lényege: egymás megismerése, támogatása és motiválása.

2013. március 31.-én a XXXII. Országos Táncháztalálkozón én is táncolhattam a Minden Magyarok Táncában. Nem lehet leírni, milyen érzés volt a viszontlátás öröme, milyen volt megölelni a rég nem látott barátokat a tengeren túlról. Kovács Norbert 'Cimbire' néztem egy pillanatra, ő rám mosolygott, és azt mondta: *„Látod, ezért szervezzük a Minden Magyarok Táncát.”*

Az Életfa Népi Zenekar lemezbemutató koncertje is helyet kapott a programban. A Hajdu-Németh gyerekek végig szüleik mellett énekeltek, hegedültek. Nagyon megható az ő jelenlétük a zenekarban. A közönség soraiban ültek a magyarországi zenész barátok, tanárok, mint Árendás Péter, Papp István 'Gázsa' és Halmos Béla, akitől augusztusban vettünk végső búcsút. Márciusban még együtt mulattunk. Együtt sírtunk. Együtt lehettünk büszkék.

Hálás vagyok az észak-amerikai magyar közösségeknek, hogy befogadtak engem. Dolgozatom szereplői méltó bizonyítékai annak, hogy a magyar népi kultúra - ilyen távol az anyaországtól - ilyen tartalmas eredményeket ért el, ilyen mély érzületet táplál.

„Nekem áldott az a bölcső,
mely magyarrá ringatott.”

Arany János

8 Szakirodalom

8.1 Könyv, könyv részei, tanulmány könyvben:

Dömötör Tekla, 1972.

Magyar népszokások. Második, javított kiadás. Budapest: Corvina Kiadó.

Dreisziger Kálmán, 2011.

Az észak-amerikai táncházmozgalom története és jelene. In: Diószegi Katalin, Juhász Katalin (szerk.) Hagyomány, örökség, közkultúra: a magyar népművészet helye és jövője a Kárpát-medencében. Budapest: Teleki László Alapítvány. pp. 309-314

Dreisziger Kálmán, 2012.

A táncház esélyei a diaszpórában élő magyarság körében. In: Halmos Béla, Hoppá Mihály, Halák Emese (szerk.) „Meg kell búzának érni” – A magyar táncházmozgalom 40 éve. Budapest: Hagyományok Háza.

Id. Magyar Kálmán, 2010.

Magyar-amerikai kulturális diplomácia – Helyzetjelentés 2010. [kézirat]

Puskás Julianna, 1982.

Kivándorló magyarok az Egyesült Államokban 1880-1940. Budapest: Akadémia Kiadó.

8.2 Személyes visszaemlékezések, interjúk:

Bányainé Dr. Gorondi Réka. (szül.: New Brunswick, New Jersey, USA, 1985. január 29.) A Csúrdöngölő Néptáncgyűttes táncosa. Személyes interjú: Budapest, 2012. április 11.

Bott-Varga Denisa. (szül.: Szlovákia, 1978. augusztus 07.) Csúrdöngölő Néptáncgyűttes művészeti vezetője és tánckarvezetője. Személyes interjú skype-on: 2012. szeptember 25.

Dreisziger Kálmán. (szül.: Csorna, 1945. március 27.) A torontói Kodály Néptáncgyűttes egykori művészeti vezetője. Személyes interjú skype-on, e-mail levelezés: 2012. december 3.

Ifj. Hajdu-Németh László. (szül.: New Brunswick, New Jersey, USA, 1973. február 08.) A Csúrdöngölő Néptáncgyűttes művészeti vezetője, az Életfa Népi Zenekar kontrása. Személyes interjú: Budapest, 2013. január 31.

Hajdu-Némethné Magyar Ildikó. (szül.: Boonton, New Jersey, USA, 1971. december 17.) Az Életfa Népi Zenekar alapítója, prímása. Személyes interjú: Budapest, 2013. január 31.

Kovács Norbert. (szül.: Devecser, 1971. december. 29.) A Népművészet Ifjú Mestere, Príma-díjas, Örökös Aranysarkantyús néptáncos, koreográfus. Személyes levelezés. 2013. február. 19.

Magyar Judit. (szül.: Budapest, 1947. április 25.) A Hungária Néptáncgyűttes egykori művészeti vezetője, számos magyar kulturális rendezvény szervezője. Személyes interjú. Budapest, 2013. február 14.

Id. Magyar Kálmán. (szül.: Kiskunhalas, 1945. január 24.) Több amerikai-magyar kulturális intézmény alapító igazgatója, magyar kulturális rendezvények szervezője, a Hungária Néptáncgyűttes egykori művészeti vezetője. Személyes interjú, e-mail levelezés: Budapest, 2012. október 2.

Tábi Erica. (szül.: Somerset, New Jersey, USA, 1978. szeptember 25.) A Csüddöngölő Néptáncgyűttes táncosa, a HAAC gyermekcsoportok művészeti vezetője. Személyes interjú. Budapest, 2012. április 3.

8.3 Internet:

A táncház-módszer az UNESCO listáján. 2011. 11. 26. In: Kormányportál. [online] 2014.04.20. www.kormany.hu/hu/emberi-eroforrasok-miniszteriuma/kulturaert-felelos-allamtitkarsag/hirek/kovetendo-a-magyar-pelda

Életfa lemezbemutató koncert. (részlet) 2013. 03. 31. XXXII. Országos Táncháztalálkozó és Kirakodóvásár. In: youtube [online] 2014.04.20. <http://www.youtube.com/watch?v=Zk0bafIvCNw&feature=share>

Gyerek zenekar a Csipke táborban. Ifj. Hajdu-Németh László videója. In: youtube [online] 2014.04.20. <http://www.youtube.com/watch?v=wPenYWsmE4k>

Lengyel Ferenc Halmos Bélával készített interjúja, 2012. A táncházmozgalom évfordulójára. In: Erdélyi Magyarok Ausztriai Egyesületének honlapja. [online] 2014. 04. 20. <http://www.hhrf.org/ema/tanchaz.htm>

Martin György, A magyar néptánc kutatás és néptáncmozgalom kapcsolatának történetéről. In: Folkszemle. 2009.06. [online] 2014.04.20.

http://www.folkradio.hu/folkszemle/martin_neptanckutatasesmozgalom/index.php

Minden Magyarok Tánca 2011. Élő Forrás Hagyományőrző Egyesület, Táncház Egyesület meghívó levele. In: Országos Táncháztalálkozó és Kirakodóvásár. [online] 2014.04.20.

http://tanchaztalalkozo.hu/hun/index.php?option=com_content&task=view&id=273&Itemid=635

Paulini Béla, A Gyöngyösbokréta története. In: Dóka Krisztina, Molnár Péter (szerk.) A Gyöngyösbokréta – Írások és dokumentumok a mozgalom történetéből. In: Folkszemle. 2011.05. [online] 2014.04.20.

<http://www.folkradio.hu/folkszemle/gyongyosbokreta03/index.php>

Rózsa Ákos interjúja **Papp István 'Gázsával'** a 2008-as Csipke táborban. In: youtube.

[online] 2014.04.20. <http://www.youtube.com/watch?v=0qb12Rj7OZ4>

Sebestyén Márta. A magyar népi kultúra ápolása és a nemzeti identitás. Az Echo TV, UNIO című műsorának adása. In: indavideo. [online video] 2014.04.20.

http://indavideo.hu/video/Sebestyen_Marta_A_magyar_nepi_kultura_apolasa_es_a_nemzeti_identitas

Szakály Anna összeállítása a montreáli táborról. 2014.04.26. Kanadai Magyar TV. In: youtube. [online] 2014. 05. 02. <https://www.youtube.com/watch?v=SjWje69eidE> 05:18-tól

9 Mellékletek

9.1 Id. Magyar Kálmán önéletrajza

Született: Kiskunhalas, 1945. január 24.

Egyesült Államokba emigrált: 1962. december 2.

Felesége: Magyar Judit (Lánykori nevén: Vámosy-Mikecz Judit)

Gyermekei: Hajdu-Némethné Magyar Ildikó, ifj. Magyar Kámán

Iskolai végzettség

Fairleigh Dickinson University, Master of Business Administration (1978)

Long Island University, Brooklyn, Bachelor of Science in Chemistry (1969)

Növénýolaj Ipari Technikum, Budapest (1958-1962)

Állami Balett Intézet (1952-1957)

Észak-Amerikában végzett fontosabb magyar kulturális tevékenységek

Centrum Management – Kulturális Management Iroda – igazgató (1980-)

AHFC – American Hungarian Folklore Centrum – igazgató (1976-)

AHEA – American Hungarian Educators' Association – aligazgató (1996-)

Amerikai Magyar Múzeum, Passaic – igazgató (1981-)

New York-i Magyar Ház – igazgatósági tag (1998-)

Hungarian Library, New York City – aligazgató (1990-)

Hungarian Folkdance Symposium - igazgató, szervező (1978-2000)

Hungária Néptánc Együttes – művészeti igazgató (1962-1997)

Pontozó Néptánc Fesztivál – alapító igazgató, többszörös szervező (1976-)

Karikázó, Hungarian Folklore Newsletter – alapító társigazgató (1975-1985)

Külföldi Magyar Cserkészszövetség – segédtsízt, rover

Hungária Records – alapító igazgató (1976-)

Magyar Kulturális Intézet (New York) – helyettes igazgató (2001-2004)

Fontosabb magyar kulturális programok szervezése

Budapest Együttes – Csárdás show turné (2000, 2004)

Ökrös Együttes – Csárdás hangversenyek klasszikus zenekarokkal:

Brooklyn Philharmonic (1998)

Miami, New World Symphony (1998)

Bend Festival Orchestra, Bend Oregon (1999)

Philadelphia Orchestra (1999)

Népi zenekarok turnéi:

Téka Együttes (1982)

Déliab Együttes (1984, 1986)

Tilinkó Együttes (1988, 1990)

Ökrös Együttes (1992, 1994, 1996)

Méta Együttes (1995)

Szászcsávás Zenekar (1998)

Balogh Kálmán Gypsy Cimbalom Band (1999, 2000, 2003, 2005, 2007)

Üsztürü Együttes (2000, 2004)

Jászság Népi Együttes (1988)

Kodály Néptáncegyüttes (1988)

Komolyzenei programok szervezése:

Kodály Vonosnégyes new york-i hangversenyek (1975, 1978, 1980)

Carnegie Hall (Weil Recital Hall) hangversenyek – Pertis, Kodály, Quartet

Town Hall hangversenyek – Életfa Nép Zenekar (2000)

Budapesti Operett Színház – észak-amerikai turné (2002)

Budapest Klezmer Band (2000, 2002)

Győri Balett (Purim 2002, Stravinsky 2010)

Budapest Együttes - Gypsy Spirit turné (2003)

A passaic-i Amerikai-Magyar Múzeumon belül több mint 100 bemutató/előadás.

Passaic-i Magyar Megye Bál és Múzeum Bál főszervezője (15 alkalommal)

American Hungarian Educators' Assosiation Konferencia főszervezője (10 alkalommal)

New Jersey Magyar Fesztivál, szervező bizottság (1973, 1974, 1975)

Duquesne University Tamburitza's, new york-i koncertek (1990-2005)

Hungária Records, több mint 10 lemez/hangszalag/CD kiadója, benne: Kallós Zoltán erdélyi gyűjtésének első lemezkiadása (1975)

Salute to Vienna koncertek managere (2000-)

Domján József életmű managere Magyarországon (2007-)

Elismerések, kitüntetések

Magyar Köztársaság Arany Érdemkereszt (1999)

Magyar Baráti Közösség (MBK) elismerése (1997)

Széchenyi-díj, New York-i Magyar Szervezetek elismerése (1975)

Magyarok Világszövetsége Arany díszjelvény (1983)

Becsület Érdemrendje, Amerikai Magyar Nemzetgyűlés (1999)

Amerikai Magyar Szövetség Életmű elismerés (2009)

9.2 Dr. Somogyi B. Balázs angol nyelvű bemutatkozó levele

HUNGARIA FOLK DANCE ENSEMBLE of NEW YORK.

A group of us, young Hungarians in their teens and twenties, met in April of 1962 at New York's Central Park. We were drawn together by friendship, dedicated enthusiasm and love for the folklore of our native Hungary. We were sitting on the rocks of the venerable Park, and, within short order, we decided to establish the HUNGARIA FOLK DANCE ENSEMBLE of New York. The decision was made quickly on that mild spring day, and we could not realize at that time: a truly defining moment of our lives in the United States had been reached.

The community of HUNGARIA was born and realized: some members of the group married each other; new mothers returned to dancing as soon they were able, and members having completed their military service, came back and continued their participation in the Ensemble's activities.

Our accomplishments have been significant and numerous. HUNGARIA became an important player on the cultural landscape of the "Hungarian-America": we participated in community celebrations, and presented numerous independent full evening performances. We performed at important folk festivals; we appeared at New York's World Fair and performed at New York's Town Hall and Lincoln Center.

In 1977 HUNGARIA was invited to Hungary, and the Group was enthusiastically received and cheered at a folk dance festival in Budapest.

HUNGARIA had presented more than fifty dance compositions over the years.

The assimilation of new, progressive forms of Hungarian folk-dancing proved to be a gratifying success indeed. To a significant extent, the enthusiastic and expert leadership of Dance Director and Choreographer, Mr. Kálmán Magyar, was responsible for our accomplishment in this endeavor.

Through the establishment of the PONTOZO FOLK DANCE FESTIVALS, the Ensemble succeeded in developing and enhancing communication and interaction among Hungarian dance groups in the U.S.A.

For a number of years during the eighties and nineties, a newly established performing group, YOUNG HUNGARIA, youngsters in their teens, followed in our footsteps.

ÉLETFA FOLK ENSEMBLE and the CSÜRDÖNGŐLŐ FOLK DANCE GROUP are considered as logical and deservedly celebrated descendents of the HUNGARIA FOLK DANCE ENSEMBLE.

The story of the HUNGARIA FOLK ENSEMBLE is an unqualified success story, both in human and Hungarian terms.

Dr. Balazs B. Somogyi

Former Director of the HUNGARIA FOLK DANCE ENSEMBLE

9.3 Képjegyzék

1. Kodály Zoltán a bocsárlapujtói csoporttal

Forrás: <http://www.muharay.hu/index.php?menu=132> 2014.04.30.

2. Tánctanítás székiekkel a Kassák Klubban. Csorba István „Kádár” és felesége

Forrás: A Hagyományok Háza Folklórdokumentációs Központ Táncház Archívumából
http://www.folkradio.hu/folkszemle/molnarpeter_tanchazmitosz/index.php 2014.04.30.

3. Táncház Halmos Bélával és Sebő Ferencsel

Forrás: A Hagyományok Háza Folklórdokumentációs Központ Táncház Archívumából
http://www.folkradio.hu/folkszemle/molnarpeter_tanchazmitosz/index.php 2014.04.30.

4. Minden Magyarok Tánca. 2013.

XXXII. Országos Táncháztalálkozó és Kirakodóvásár. Budapest
Forrás: Baranyai Barbara

5. Magyar Kálmán tánctanítás közben. 1980. Kalifornia

Forrás: Magyar Judit

6. A Magyar házaspár táncbemutatója. 1983. Thanksgiving Camp. Dallas, Texas

Forrás: Magyar Judit

7. A torontói Kodály Együttes 1960-ban

Forrás: Kodály Együttes facebook oldala.

8. Pontozó Néptáncfesztivál. 1975. Garden State Arts Center, New Jersey

Forrás: Magyar Judit

9. Szimpózium a Tímár házaspárral és a Téka Zenekarral. 1980. Fairleigh Dickinson University of New Jersey

Forrás: Magyar Judit

10. Csipke néptánc- és népzenei tábor. 2010. Sauk Valley, Michigan

Forrás: Szakony András

11. Csipke gyermekprogram

Bal: 2011. Jobb: 2010. Dobi Gábor és Kocsis Enikő. Sauk Valley, Michigan

Forrás: Karen Majewski

12. Utánpótlás zenekar

Bal: 2011. Jobb: 2009. Balról: Salamon Tamás, Hajdu-Németh Balázs, legifjabb Hajdu-Németh László, Magyar Csenge, Szakony Viola

Forrás: Jeszika Paulusz

13. Hungária Néptáncegyüttes 1972-ben

Forrás: Magyar Judit

14. **Hungária Néptáncgyűttes.** 1975. Clearwater Festival, Hudson River, Yonkers, New York

Forrás: Magyar Judit

15. **Az ifjú Hungáriás lányok 1989-ben.** Garfield, New Jersey.

Balról az első: Tábi Erica. Jobbról a harmadik: Hajdu-Némethné Magyar Ildikó

Forrás: Andrea Papp Rodrigues

16. **Hajdu-Németh Ilona „Inka”.** 2011. Csipke néptánc- és népzenei tábor. Sauk Valley, Michigan

Forrás: Paula A. White

17. **Magyar Fesztivál.** 2011. New Brunswick, New Jersey

Unokatestvérek: Hajdu-Németh Ilona és Ella.

Forrás: Kocsis Anikó

18. **Ifjabb, idősebb és legidősebb Magyar Kálmán és Magyar Ildikó 1981-ben**

Forrás: Magyar Judit

19. **Ifjabb Magyar Kálmán és Ildikó.** 1987. Teaneck, New Jersey

Forrás: Bergen Record

20. **Az Életfa Népi Zenekar most és mindörökké.** 2012. New Brunswick-i Magyar Fesztivál
Felnőttek balról: Hajdu-Némethné Magyar Ildikó, Horváth József, Seres Zsuzsanna, ifj. Hajdu-Németh László, Gartai József 'Heki', George Petran 'Gyuri', Székely Áron, Raul Rothblatt

Gyerekek balról: Kemecsei Stella, Varga Zalán, legifjabb Hajdu-Németh László, Kovács Bence, ifj. Bereczki István, Bereczki László, Varga Livia, Hajdu-Németh Balázs, Henrick Tamás

Forrás: Bischoff Csilla

21. **Gypsy Aires a New York-i Filharmóniában.** 2012.

Forrás: Judit Resika

22. **Észak-amerikai magyar népzenei gyerekek.** *Bal:* 2009. *Jobb:* 2012.

Csipke néptánc- és népzenei tábor. Sauk Valley, Michigan

Forrás: Salamon Andrea

23. **Ifjabb Hajdu-Németh László és Ilona.** 2009. Csipke néptánc- és népzenei tábor. Sauk Valley, Michigan

Forrás: Fazekas Ottó

24. **A magyar nóta.** 2012. New Brunswick-i Magyar Fesztivál.

A képen balról Horváth József, idősebb és ifjabb Hajdu-Németh László

Forrás: James Horváth

25. XXXII. Országos Táncbálintkozó

Balról: Hajdu-Németh Balázs és László

Forrás: Majnik Zsolt

26. Az első közös magyarországi nyaralás 2012-ben

Balról: Hajdu-Németh László és felesége Magyar Ildikó, Magyar Judit és Kálmán

Gyerekek: Hajdu-Németh Ilona, Balázs és László

Forrás: Hajdu-Némethné Magyar Ildikó

27. Tábi Erica. 2011. Életfa koncert. Morristown, New Jersey

Forrás: Gorondi Lizzy

28. Bányai Torda és Gorondi Réka esküvője. 2011. New Brunswick, New Jersey

Szülők balról: Bányai Csilla, Gorondi János és Enikő

Forrás: Bruno Daddi